

بررسی صفات مورفولوژی در ختان مرکبات دارای تنوع ژنتیکی بارز جمع آوری شده در شمال ایران

فرهاد رفعت، مصطفی ولی زاده، محمد ضعیفی زاده، یونس ابراهیمی

۱- مؤسسه تحقیقات مرکبات کشور (رامسر) ۲- استاد دانشکده کشاورزی تبریز ۳- معاونت پژوهشی دانشگاه آزاد اردبیل
۴- رییس سابق مؤسسه تحقیقات مرکبات کشور

مرکبات یکی از میوه‌های نیمه گرمسیری جهان است که نقش مهمی را در سلامت انسان بازی می‌کند و مقام اقتصادی بسیار چشمگیری را در کشورهای تولید کننده مرکبات نظیر آمریکا، برزیل، اسپانیا، ژاپن و..... دارا است از دیدگاه لغوی یک لفظ عربی است که در زبان فارسی به جای مجموعه ارقام پرتقال، نارنگی، لیمو ترش، گریپ فروت، لایم، نارنج، سلطان مرکبات، بادرننگ، و دو رگهای حاصله از آن بکار می‌رود. این تحقیق در ایستگاه برون ستادی مؤسسه تحقیقات مرکبات واقع در کلکسیون ایستگاه مرکبات کترادر شهرستان تنکابن انجام شد. شامل ۱- پرتقال به تعداد ۱۰ ژنوتیپ ۲- دورک به تعداد ۱۰ ژنوتیپ ۳- نارنگی به تعداد ۳ ژنوتیپ ۴- لیمو ترش به تعداد ۵ ژنوتیپ ۵- بادرننگ به تعداد یک ژنوتیپ ۶- سلطان مرکبات یک ژنوتیپ ۷- گریپ فروت یک ژنوتیپ مشخص گردید به طوریکه از هر ۳۱ ژنوتیپ بطور تصادفی ۴ درخت انتخاب و پس از کد گذاری صفات مورد نظر به شرح زیر ارزیابی گردید. طول میوه، عرض میوه، طول برگ، عرض برگ، طول دمگل، طول شاخه انتهایی یکساله، طول گوشوارک، تعداد برگ در شاخه انتهایی یکساله، قطر پوست، تعداد بندر در میوه، قطر دانه گرده، طول گلبرگ، عرض گلبرگ، طول کلاله، عرض کلاله، ماندگاری گلها، اندازه گیری و داده‌های بدست آمده در قالب طرح ترتیبی نامتعادل یا (Nested) تجزیه واریانس گردید. نتایج حاصل از تجزیه واریانس مورد مطالعه نشان داد که اختلاف بین گونه‌های مورد مطالعه از لحاظ صفات قطر دانه گرده طول و عرض برگ طول و عرض میوه طول شاخه انتهایی یکساله تعداد بندر در میوه قطر پوست طول گوشوارک و طول گلبرگ در داخل گونه‌ها در سطح احتمال ۱ درصد معنی دار بود ولی از لحاظ سایر صفات اختلاف معنی داری دیده نشد. بین ژنوتیپهای درون گونه‌ای به جز ماندگاری گل در بقیه صفات در سطح احتمال ادر صد اختلاف معنی داری وجود داشت و این نشان دهنده این است که ژنوتیپهای داخلی گونه با همسایگر دارای تنوع صفات قابل ملاحظه‌ای هستند. در مرکبات به دلیل آزاد گرده افشانی دارای تنوع ژنتیکی مناسبی بوده و در تهیه دورگها ارقام و پایه می‌توان از این منابع ژنتیکی استفاده نمود وجود تنوع ژنتیکی برای صفات مختلف بین گونه‌ها و ژنوتیپهای درون گونه‌ای در این مطالعه نشان دهنده غنای ژنتیکی ژرم پلاسمهای موجود بوده که از این ژنوتیپها در گزینش ارقام مطلوب و نیز سایر برنامه‌های اصلاحی استفاده نمود.